

SÜRELİ ÇOCUK YAYINLARINDA EDEBİ TÜRLERİN DAĞILIMI

Mustafa Said KIYMAZ¹

Necati KIYMAZ²

Çetin YILDIZ³

Özet

Çocuk edebiyatı türlerinin birden fazlasını bünyesinde barındırması açısından diğer türlerden ayrılan çocuk dergileri, güncel olaylara ve çocuğa rol model olabilecek ünlü ve başarılı kişilerle yapılan söyleşi ve röportajlara yer vermesi ile okurlarına eğlenceli şekilde edebiyatı sevdirmektedir. Çalışmada, 2011 yılında yayımlanmış çocuk dergilerinden beş adedinin ilk iki sayıları incelenmiştir. Bu dergiler: TRT Çocuk, Türkiye Çocuk, Diyanet Çocuk, Gonca ve Birdirbir adlı dergilerdir. Çalışmaya konu olan dergi sayılarının tümü temin edilmiştir. Bu dergiler taranarak dergi içeriğindeki türler bir tasnife tabi tutulmuştur. Bu çalışmada 2011 yılında yayın hayatını sürdüren beş dergi, betimsel analiz metoduyla incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk dergileri, edebi türler

LITERAL GENRES IN CHILDREN'S MAGAZINES

Abstract

Turkish juvenile magazines should think with the social events in Turkey. After the declare of the Republic (1923) since 1928 the magazines published with the new alphabet. At the first years of the Republic, the magazines worked to grow up a idealized Republic child. In the magazines, reflection of military coups can be seen. In 1950s comics are appeared in the juvenile magazines. It's caused by close relationship between Turkey and United States of America. In 1970s because of Cyprus War when the nationalizm rised in Turkey, juvenile magazines published the stories of old heros and some historical events. In nowadays Daily events and feelings of the public can be seen in the magazines. In this paper five of juvenile magazines which published in 2011 in Turkey examined. These magazines are: TRT Çocuk, Diyanet Çocuk, Türkiye Çocuk, Gonca and Birdirbir.

¹ **Araştırma Görevlisi,** Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, mkiymaz@adiyaman.edu.tr

² **Okutman,** Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türk Dili Bölümü, kiymazn@mynet.com

³ **Araştırma Görevlisi,** Adıyaman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, cyildiz@adiyaman.edu.tr

Key Words: Children's magazine, literal genres.

1. GİRİŞ

1.1. Süreli Çocuk Yayınlarının Geçmişine Kısa Bir Bakış

Türkiye’de modern anlamda çocuk edebiyatının gelişimi Tanzimat yılları ile başlamaktadır. Bu dönemde Batı kökenli birçok tür edebiyatımıza girmiş, sanatçılar bu yeni türleri gerek eski konularla gerekse yeni konularla birlikte kullanmışlardır. Tanzimat döneminde yaygınlık kazanan süreli yayınlar, özellikle yeni fikirlerin halka aktarılmasında önemli işlevler yüklenmişlerdir. Dünyada yayımlanan ilk çocuk dergisi olarak kabul edilen “Lilliputian Magazine” adlı dergi John Newbery tarafından 1751 yılında İngiltere’de çıkarılmıştır. Bizde ise ilk çocuk dergisi, aynı adla yayımlanan bir gazetenin eki olarak verilmeye başlanan “Mümeyyiz” adlı dergidir. Sıtkı Bey tarafından çıkarılan bu dergi, didaktik yapısıyla ön plana çıkmaktadır. Yine Mümeyyiz’e yakın yıllarda 1876’da “Arkadaş” adıyla bir dergi çıkaran Mehmed Şemsettin, çıkardığı derginin çocuklara yönelik bakış açısını şu şekilde açıklamıştır: *“Size söyleyeceğim şeyleri daima böyle lakırdı eder gibi söyleyeceğim. Ta ki okuduğunuzu kendi kendinize anlayabilesiniz. Yazacağım şeylerse asla can sıkmaz. Sizi hem eğlendirir, hem de size fayda verir. Bu sebebe mebnidir ki gazetemin ismini arkadaş koydum.”*(Enginün, 1983: 124). O dönemde çıkan her derginin dili çocuklar için uygun değildir. Dergilerin genelinde yer alan ve devlet büyüklerinin övüldüğü sayfalarda bu dil daha da ağırlaşmaktadır. Çocukları hedef kitle olarak düşünen bu süreli yayınlar devamlılık noktasında sıkıntılar yaşamışlardır. Okay (1999) eski harfli 50 çocuk dergisini incelediği çalışmasında bu konuda bilgiler vermektedir. Örnek olarak Hazine-i Etfal’in tek sayısı mevcuttur. Sadakat altı sayı, Etfal on altı sayı, Arkadaş on üç sayı sayı, Aile üç sayı, Çocuklara Arkadaş on iki sayı, Vasıta-i Terakki dört sayı yayımlanabilmişlerdir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. 1869-1928 yılları arasında yayımlanan eski harfli çocuk dergileri arasında en uzun ömürlü olanı 626 sayısı bulunan Çocuklara Mahsus Gazete adlı dergidir. Bu dergi 1896-1908 yılları arasında yayımlanmıştır. Okay (1999)’a göre bu dergi Osmanlı çocuk dergiciliğinin ulaştığı zirvelerden biridir. Kür (1991)’ün tespitlerine göre bu dergi her sayısının ilk yazısını devrin padişahını övmeye ayırmış, bu konuda diğer dergileri geride bırakmıştır. Dönemin sansürüne maruz kalmayıp uzun yıllar aralıksız çıkmasında bu durumun etkili olduğu ileri sürülebilir. Bu dönemde yayımlanan bir diğer uzun ömürlü dergi Çocuklara Rehber’dir. 1897-1900 yılları

arasında yayımlanan derginin çıkış yeri Selanik'tir. 166 sayısı mevcuttur. Balcı (2008: 187)'ya göre yayımlandığı yıllarda, başkent İstanbul'un dışında da olsa belirli bir kalite seviyesini tutturabilen bu dergi ait olduğu Selanik ve civarı ile bütünleşmiş; çoğu öğretmen olan yazarlarının gayretleriyle okuyucularına rehber olmuştur.

Yıllar içerisinde değişim gösteren Türk çocuk dergiciliği sosyal hadiselerden ayrı düşünülemez. 1923'te Cumhuriyet'in ilanından sonra 1928'e kadar eski harflerle yayın hayatına devam eden çocuk dergileri, bu tarihten itibaren yeni harflerle yayımlanmaya başlamışlardır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında çocuk dergileri, devrin öngördüğü çocuk modelinin yetiştirilmesi için araç işlevi görmüşlerdir. 1936 yılında haftalık olarak yayımlanmaya başlayan Yavrutürk dergisi haftalık olarak 1942'ye kadar devam etmiş ve bu zaman dilimindeki dergilerin toplamı 12 cilde ulaşmıştır. Yine aynı adla 1947, 1957 ve 1961 yıllarında da Yavrutürk dergisine rastlanmaktadır. En son 1976-77 yıllarında MEB tarafından İleri Yavrutürk adıyla çıkarılan bir dergi daha kayıtlara geçmiştir. 1945'de Yapı Kredi Bankası tarafından Türk çocuk dergiciliğinin en uzun soluklu ve en çok ses getiren dergilerinden biri yayın hayatına başlamıştır. Doğan Kardeş adlı bu dergi 1978'de kapanmış, 1988'de ise yeniden yayımlanmaya başlamıştır. Günümüzde ise aynı adla bir çizgi roman dergisi olarak yayın hayatına devam etmektedir.

Tarihi süreç içerisinde yaşanan sosyal hadiselerin, demokratik düzene yapılan müdahalelerin yansımalarına dergilerde rastlamak mümkündür. Türkiye'nin Amerika ile ilişkilerini sıklaştırdığı 1950'li yıllardan itibaren Amerika'dan ithal çizgi romanlar çocuk dergilerinin sayfalarını doldurmuştur. 1960'lı yıllarda Harbiyelileri öven şiirlere çocuk dergilerinde rastlamak mümkündür. 1970'li yılların sonlarında Kıbrıs sorunu ile yükselen milliyetçilik duyguları da devrin dergilerine etki etmiştir. Günümüzde de yaşanan olaylar ve toplumun hisleri çocuk dergilerinde yansımalar şeklinde yer bulmaktadır.

Çocuk edebiyatı türlerinin birden fazlasını bünyesinde barındırması açısından diğer türlerden ayrılan çocuk dergileri, hikâye, masal ve şiir gibi bilinen türlerin yanında güncel olaylara ve çocuğa rol model olabilecek ünlü ve başarılı kişilerle yapılan söyleşi ve röportajlara yer vermesi ile okurlarına eğlenceli şekilde edebiyatı sevdirmektedir.

Çalışmada, 2011 yılında yayımlanmış çocuk dergilerinden beş adedinin ilk iki sayıları incelemeye tabi tutulacaktır. Bu dergiler: TRT Çocuk, Türkiye Çocuk, Diyanet Çocuk, Gonca ve Birdirbir adlı dergilerdir.

1.2. Edebi Tür Kavramı

Edebiyat sahasında ortaya konan eserlerin ortak yönleri, özellikleri göz önünde bulundurularak yapılan sınıflandırma sonucu ortaya çıkan neviler olarak adlandırılabilen tür kavramı, diğer bir ifadeyle, edebiyat ürünlerinin belli özellikleri dikkate alınarak yapılan tasnifler sonucu ortaya çıkan yazı/metin çeşitleri olarak da düşünülebilir. (Karataş, 2005: 489).

Edebi türler, değişmeyen yazı kalıpları değildir. Toplumda zamanla meydana gelen değişimler edebiyata da yansır. Edebi türler de değişen zamanın ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte ve çeşitlilikte değişime uğrar (Aytaş, 2006).

Çocuk okurlar, hikâyedeki model bir tipten, gezi yazılarındaki doğal güzelliklerin cazibesinden; hayatın gerçekliğini yansıtan bir anıdan, şiirdeki duygu yoğunluğundan etkilenebilir, bunların birinde kendini bulabilir (Çeçen ve Çiftçi, 2007). Çocuk dergileri, çocukların bu türleri tanıması ve hepsinin zevkine varması için uygun yayınlardır.

1.3. İncelemeye Konu Olan Yayınlar

Bu başlık altında araştırmaya konu olan 5 adet çocuk dergisi hakkında kısa bilgiler verilecektir. Yayına başlangıç tarihleri, ortaya çıkış amaçları, hedef kitlesi gibi konulara değinilecektir.

1.3.1. Türkiye Çocuk

15 Kasım 1981 yılında yayım hayatına haftalık sayılarla başlayan ve Şaban Cibir tarafından yazı işleri müdürlüğü yürütülen dergi, 1999 yılından itibaren aylık olarak çıkmaya başlamış ve yazı işleri müdürlüğü bu tarihten itibaren M. Sırrı Arvas'a geçmiştir (Kırış, 2007:48). Ocak 2011 sayısı derginin çıkardığı 1008. sayıdır.

Derginin internet adresinde derginin ortaya çıkış amacı ile ilgili bazı bilgiler verilmektedir. Bu amaçlar şu başlıklar altında toplanabilir: ideal çocuk yayıncılığı yaparak çocukların eğitimlerine katkıda bulunmak, çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak, sosyal ve kültürel alanlarda çocukların gelişmesini sağlamak, bilgiyi eğlenceye dönüştürerek vermek, çocuklarımızı milli ve manevi değerlerimize uygun şekilde yetiştirmek.

1.3.2. Gonca

Gonca dergisi 2002 Mayıs ayında okurlarıyla buluşmuştur. Yazı işleri müdürlüğünü Eyüp Özdemir yürütmektedir. Ocak 2011’de derginin ulaştığı toplam sayı 105 olmuştur. Derginin çıkarılma amacı ve yayın çizgisiyle ilgili derginin 2008 yılındaki yazı işleri müdürü Murat Kaya’nın yazısından (Kaya 2008) faydalanmak mümkündür:

- a. Gonca dergisinde yayımlanan yazıların milli ve manevi değerlere uygun bir çizgide olması.*
- b. Yayımlanan yazıların okurların yaş grubuna uygun olması.*
- c. Yazılarda herhangi bir ırk, din, mezhep ayrımı yapılmaması.*
- d. Verilen örneklerin motive edici olması; olumsuz, ümitsizliğe sevk eden örnekler seçilmemesi.*
- e. Türkçenin düzgün kullanımını teşvik etmesi ve bu konuda iyi örnekler vermesi.*
- f. Yayımlanan metinlerin dil zevki kazandıracak yazılar olması.*

1.3.3. TRT Çocuk

İncelenen diğer dergilere göre TRT Çocuk dergisinin mazisi oldukça yenidir. İlk sayısını Kasım 2010’da çıkaran dergi, TRT Çocuk kanalının yaygınlaşması ve ilgi görmesinin ardından yayın hayatına atılmıştır. Dergi sayfalarında kanalla paralellik gösterecek şekilde kanalın yayın akışı hakkında okurları bilgilendirmeyi amaçlayan bölümler vardır. Kaliteli bir baskıya ve geniş bir hacme sahip olan derginin arkasında TRT gibi köklü bir kurumun olması derginin niteliğini arttıran hususlardandır. Yazı işleri müdürlüğünü Ammar Gündüz yürütmektedir. Ocak 2011 sayısı ile dergi 4. sayısını çıkarmıştır.

1.3.4. Diyanet Çocuk

Diyanet Çocuk Dergisi T. C. Başbakanlığına bağlı Diyanet İşleri Başkanlığınca yayımlanan süreli bir yayındır. Dergi aylık olarak çıkmaktadır. Uzun bir geçmişe sahip olan derginin Yazı İşleri Müdürlüğünü Abdülbaki İşcan yürütmektedir. Dergi hedef kitle olarak 7-14 yaş aralığını belirlemiştir (Demiryürek, 2009:38). Bu dergi 1979’dan günümüze aralıksız olarak yayımlanmaya devam etmektedir. Bu istikrarın arkasında güçlü kurumsal desteğin önemli payı vardır. Ocak 2011 sayısı ile dergi 366 sayıya ulaşmıştır.

1.3.5. Birdirbir

Birdirbir, künyesinde kendisini eğlenceli din eğitimi ve kültürü dergisi olarak tanımlamaktadır. Ancak gerek derginin içeriği, gerekse hitap ettiği yaş grubu dikkate alındığında, bu dergiyi çocuk dergisi olarak nitelemek yanlış olmayacaktır. Derginin düzenlediği bir yarışmaya katılım şartı olarak 11 ila 15 yaş aralığında olmayı şart koşması, derginin hedef kitlesi hakkında bir ipucu olarak düşünülebilir. Derginin editörlüğünü Hatice Işılak yapmaktadır. Ocak 2011 sayısı ile dergi toplam 50 sayıya ulaşmıştır.

1.4. Amaç

Bu çalışmanın amacı 2011 yılında yayımlanan beş adet çocuk dergisinin ilk iki sayılarında yer alan edebi türleri tespit etmek ve bu edebi türlerin niteliklerini araştırmaktır. Ayrıca dergide yer alan bölüm ve yazılarda dil eğitimine katkı sunan metinler değerlendirilecektir.

2. YÖNTEM

Tarama modelinde betimsel bir yaklaşım benimsenerek gerçekleştirilen bu araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar 2009: 77). Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Çalışmaya konu olan dergi sayılarının tümü temin edilmiştir. Bu dergiler taranarak dergi içeriğindeki türler bir tasnife tabi tutulmuştur. Bu çalışmada 2011 yılında yayın hayatını sürdüren beş dergi, betimsel analiz metoduyla incelenmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Hikâye Türüne İlişkin Bulgular

İncelenen dergilerde hikâye türünün diğer türlere göre fazla sayıda yer alması dikkat çekicidir. Çocuk edebiyatı türleri arasında ilk sıralarda yer alan ve yaygın bir tür olan hikâyeye, Gonca, Diyanet Çocuk ve Birdirbir dergilerinde rastlanmaktadır. TRT Çocuk ve Türkiye Çocuk dergilerinde ise bağımsız olarak hikâye türüne ait metne rastlanmamıştır. Çizgi romanların içindeki metinler hikâye olarak düşünülürse bu dergilerde de hikâye türünden bahsedilebilir.

NU.	Dergi Adı	Metin Adı	Yazar	Sayı ve Sayfa
1	Gonca	Soğuk Bir Kış Günü	Ayşe Güllüoğlu	Ocak 2011/6-7
2	Gonca	Babamın Elleri	Nesibe Şahin	Ocak 2011/16-17
3	Gonca	Ahmet'e Ders Oldu	Esmâ Su Uludağ	Ocak 2011/45

4	Gonca	Şifre	Yakup Emre Özdemir	Şubat 2011/6-7
5	Gonca	Kardeş Bayramı	Zekiye Çoban	Şubat 2011/16-17
6	Gonca	Kabak Başıma Patladı	Halil Aslantaş	Şubat 2011/24-25
7	Gonca	Ayşe Öğretmen	Şevval Betül Koçak	Şubat 2011/53
8	Diyanet Çocuk	Dürüst İlker Her Şeyi Çözer	Hatice İpek	Ocak 2011/14-15
9	Diyanet Çocuk	Merve'nin Çalar saati	Zekiye Çoban	Ocak 2011/16-17
10	Diyanet Çocuk	Mis Kokulu Börekler	Hatice İpek	Şubat 2011/14-15
11	Diyanet Çocuk	Sevgi Elleri	Zekiye Çoban	Şubat 2011/16-17
12	Birdirbir	Hayta İle Cemşit-Sen mi Ben mi?	Aslıhan Atik	Ocak 2011/6-9
13	Birdirbir	Hayta İle Cemşit Hasta mı Yemek mi?	Aslıhan Atik	Şubat 2011/6-7

3.2. Masal Türüne İlişkin Bulgular

İnsanlık tarihinde en büyük anlatım geleneğini oluşturan masallar, geçmişte atalarımızın yaşadığı dünyanın hayal fotoğrafları gibidir (Şirin, 2007: 23). Dergilerin incelenen sayılarında masal türüne ait altı örneğe rastlanılmıştır. Gonca ve Diyanet Çocuk dergilerinde yer alan masal örnekleri başında tekerlemesi olan, klasik masala daha yakın duran metinlerdir. TRT Çocuk ve Türkiye Çocuk dergisinde yer alan masallar ise başında tekerleme olmayan metinlerdir. Türkiye Çocuk ve Diyanet Çocuk, bu türe ait metinlerin olduğu sayfaları isimlendirirken bu sayfaların masala ait olduğunu vurgulamışlardır. Türkiye Çocuk “Masal” başlığını kullanırken Diyanet Çocuk dergisi “Masal Bahçesi” ismini tercih etmiştir. Masal örneklerinde konuşan hayvanlara ve bitkilere rastlanılmaktadır.

NU.	Dergi Adı	Metin Adı	Yazar	Sayı ve Sayfa
1	Gonca	Koca Bıyıklı Sarımsak	Orhan Bilir	Ocak 2011/20-21
2	TRT Çocuk	Bilge Kuş	Berna Kayra	Ocak 2011/22-23
3	Diyanet Çocuk	Haydi Besmele Çekelim	Suzan Çataloluk	Ocak 2011/36-37
4	Diyanet Çocuk	Güzel Dua Et Mavicik	Suzan Çataloluk	Şubat 2011/36-37
5	Türkiye Çocuk	Ormanın Mutsuz Kralı	T. Karabey	Ocak 2011/32-33
6	Türkiye Çocuk	Alın Teri	T. Karabey	Şubat 2011/32-33

3.3. Günlük Türüne İlişkin Bulgular

Günlük, yazarının önemli gördüğü duygu, düşünce ve olayları, yazıldığı tarihi belirterek kaleme aldığı yazı türüdür. Yardımcı ve Tuncer (2000)'e göre Türk edebiyatında çocukların

düzeyine uygun günlük örnekleri yoktur. Çocuk okurlar büyükler için yazılan örneklerden yararlanmaktadır. Çocuk dergilerinde yer alan günlük örnekleri bu açıdan önemli bir boşluğu doldurmaktadırlar. İncelenen dergilerde “Zeynep’in Günlüğü”, “Bir Çocuğun Günlüğü”, Zorbul Zehra’nın Günlüğü” gibi başlıklarla yer alan günlükler, çocukların ağzından yazılmakta ve onların hayal âlemlerine uygun konular içermektedirler.

NU.	Dergi Adı	Metin Adı	Yazar	Sayı ve Sayfa
1	Gonca	Zeynep’in Günlüğü	İmzasız	Ocak 2011/14-15
2	Gonca	Zeynep’in Günlüğü	İmzasız	Şubat 2011/14-15
3	Diyanet Çocuk	Bir Çocuğun Günlüğü	Fatma Bayraktar Karahan	Ocak 2011/32-33
4	Diyanet Çocuk	Bir Çocuğun Günlüğü	Fatma Bayraktar Karahan	Şubat 2011/32-33
5	Birdirbir	Zorbul Zehra’nın Günlüğü-Sitare	Neriman Karatekin	Ocak 2011/32-33

3.4. Röportaj/Söyleşi Türüne İlişkin Bulgular

Bir yeri, bir sanat dalını yahut sanatçıyı araştırma, inceleme, gezip görme yoluyla tanıtan; ayrıntılı bilgi veren yahut sorgulayan yazılara röportaj adı verilir (Aktaş ve Gündüz, 2005: 179). Dergi sayfalarında yer alan röportajlar, genellikle çocuklar tarafından sevilen şahıslarla yapılmıştır. Özellikle futbol adamlarıyla yapılan röportajlar dikkat çekicidir.

NU.	Dergi Adı	Röportaj Yapılan	Meslek	Sayı ve Sayfa
1	Gonca	Selma Aliye Kavaf	Bakan	Şubat 2011/30-33
2	TRT Çocuk	Kutlukhan Perker	Çizer	Ocak 2011/16-18
3	TRT Çocuk	Beyazıt Öztürk	Televizyoncu	Ocak 2011/16-18
4	Türkiye Çocuk	Emre Belözoğlu	Futbolcu	Ocak 2011/12-13
5	Türkiye Çocuk	Şenol Güneş	Teknik Direktör	Şubat 2011/22-23

3.5. Şiir Türüne İlişkin Bulgular

Azlığı göze çarpan bir tür de şiidir. Şiir, dergi sayfalarında az yer bulmasına rağmen, çocuk okurlar kendileri için ayrılan sayfalara şiir göndermekten geri durmamışlardır.

NU.	Dergi Adı	Şiir Adı	Yazar	Sayı ve Sayfa
1	Gonca	Ninem	Emrah Bilge Merdivan	Ocak 2011/24-25
2	Gonca	Zaman	Necip Fazıl Kısakürek	Ocak 2011/60
3	Gonca	İstanbul Oldum	Yusuf Dursun	Şubat 2011/20-21
4	TRT Çocuk	Kış Ağacı	İbrahim Demirci	Ocak 2011/51

5	Diyanet Çocuk	Kur'an'ın Anahtarı Besmele	Mustafa Oğuz	Ocak 2011/50
6	Diyanet Çocuk	Dut Ağacının Misafirleri	Esra Serdaroglu	Şubat 2011/8-9
7	Diyanet Çocuk	Büyüyünce	Vural Kaya	Şubat 2011/50
8	Birdirbir	Mani	İmzasız	Ocak 2011/1

3.6. Biyografi Türün İlişkin Bulgular

Özellikle hayale dayalı türlerden gerçekçi türlere geçişin gözlendiği yaşlarda çocuklar, yaptıkları işlerle hatırlanan ve saygı duyulan kişilerin yaşam öykülerini merak ederler. Çocukluktan yetişkinliğe geçişte kendilerine uygun modeller arayan çocuğun bu ihtiyacı nitelikli ve seviyesine uygun biyografilerle doğru bir istikamette karşılanmış olacaktır (Kıymaz, 2012: 421). Biyografi türüne sadece TRT Çocuk dergisinde rastlanmıştır. Atatürk'ün çeşitli yönleriyle tanıtıldığı sabit bir bölüm halinde düşünülen sayfa, "Canım Atam" başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında Atatürk'ün hayatından ve çevresindeki insanlardan çeşitli kesitler sunulmaktadır. Ocak sayısında Atatürk'ün okuduğu kitaplar konu edilmiş ve okurlara şöyle seslenilmiştir: Kitap okumayı, okuduğu kitaplara notlar düşmeyi hiç ihmal etmemiştir. Özellikle tarih, dil, coğrafya, askerlik, kültür, edebiyat konularında yüzlerce kitap okumuştur. Okuduğu kitaplardan ve yazarlardan bazılarını sizler için araştırdık (TÇ, 4:53).

NU.	Dergi Adı	Tanıtılan Kişi	Yazar	Sayı ve Sayfa
1	TRT Çocuk	Neyzen Tevfik	İmzasız	Ocak 2011/32-33
2	TRT Çocuk	Atatürk	İmzasız	Ocak 2011/53
3	TRT Çocuk	Barış Manço	İmzasız	Şubat 2011/51
4	TRT Çocuk	Atatürk	İmzasız	Şubat 2011/53

3.7. Diğer Türlerle İlişkin Bulgular

Gezi yazıları, mektuplar, fıkralar da dergilerde kendine yer bulmaktadır. İncelemeye konu olan dergilerde bilgi verici yazıların çokluğu göze çarpmaktadır. Bunları gruplamak gerekirse; hayvanları tanıtıcı yazılar, bitkileri tanıtıcı yazılar, teknolojik yenilikleri konu alan yazılar, çeşitli konulara ait şaşırtıcı bilgiler veren yazılar, yemek tarifleri, oyuncak vs. yapımını konu alan yazılar gibi gruplar ortaya çıkacaktır.

3.8. Dilsel Becerilere Katkı Sunan Sayfalar

Hikâye türü ile ilgili, çocuk okurları yazmaya teşvik eden bir sayfaya Gonca dergisinde rastlanmaktadır. “Hikâyemi Yazar mısınız?” adlı sayfada her ay bir resim yayımlanmakta ve okuyuculardan resimle ilgili bir hikâye yazmaları istenmektedir. Geçen haftaki resimle ilgili gönderilen hikâyelerde bir tanesi ise hemen yan taraftaki sayfada yazarının adı ile birlikte yayımlanmaktadır. Gönderilen hikâyelerin hangi esaslara göre değerlendirildiğine dair bir bilgi yoktur. Bu uygulamanın okuyucuları yazma konusunda cesaretlendirdiği ve onlara yeteneklerini sunmak için bir fırsat sunduğu çok açıktır.

TRT Çocuk dergisinde, dil eğitimi açısından önemli bir sayfa göze çarpmaktadır. Sevimli Sözlü Tarih adını taşıyan bu bölümde her hafta belirli bir söz ya da deyim ele alınmakta, bu sözün/deyimin anlamı açıklandıktan sonra konuyu destekleyen resimler eşliğinde o sözün/deyimin ortaya çıkış hikâyesi anlatılmaktadır. Bu şekilde bir yaklaşım ile kalıcılık artırılarak, okuyucuların kelime dağarcığı zenginleştirilecektir.

Diyanet Çocuk dergisinde “Dilli Düdük” başlığını taşıyan bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölümde bir sayfada atasözü diğer sayfada ise deyim açıklanmaktadır. Atasözü ile ilgili bölümde önce atasözünün anlamı verilir, hangi durumlarda kullanıldığı açıklanmakta, ardından da örnek bir hikâye ile konu pekiştirilmektedir. Deyim bölümünde ise uygun bir hikâye ile deyim kullanıldığı durumlar göz önüne serilmekte ve okuyucuya bu deyim ne anlama geldiği açıklanmaktadır.

Birdirbir dergisinde, o sayının teması ile ilgili kelime, deyim ve atasözleri göz önüne serilmektedir. Örnek olarak ocak sayısında hırsızlığa yakın kavramlar, mini sözlük, hırsızlık çeşitleri, deyimler sözlüğü, yakın anlamlı kelimeler, atalarımız ne demiş gibi başlıklar vardır. Ayrıca aynı konu ile ilgili bir hadise de yer verilmiştir.

4. SONUÇ

Beş adet çocuk dergisinin ikişer sayısının inceleme konusu yapıldığı bu araştırmada, çocuk dergilerinde edebi metinlerin karikatürlere, çizgi romanlara ve salt bilgi veren ansiklopedik

metinlere oranla daha az yer tuttuğu görölmektedir. Kolaycı bir anlayışla sayfaları dolduran karikatürler, genç okurlara edebi zevk vermekten uzaktır. Yine bu karikatürlerden hariç olmak üzere, çeşitli çizgi dizi ve çizgi romanlar da karikatürlerden daha nitelikli olmakla birlikte edebi açıdan sağlam metinlere sahip değildirler.

Birdirbir dergisinde tematik bir yaklaşım ilk bakışta dikkati çekmektedir. Belirlenen bir konu, derginin tüm bölümlerinde işlenmiş ve bu açıdan bir bütünlük oluşturulmuştur. Edebi metinler aracılığı ile de belirlenen mesajlar verilmiş; bu şekilde metinler birer araç olarak kullanılmıştır. İncelenen ilk sayıdaki tema hırsızlıktır. İkinci sayıdaki tema ise hasta olmak olarak belirlenmiştir. Söz konusu bu yaklaşım, verilmek istenen iletilerin derginin her sayfasında kuvvetli bir şekilde tekrarlanmasının yanında okuyucularda bir bıkkınlık meydana getirebilme riskini de beraberinde getirmektedir. Ayrıca ilk çocuk dergilerinden günümüze uzana çizgide kendine sürekli yer bulan öğretici çaba, okurların metinden edebi zevk almalarını da engelleyebilmektedir.

Araştırmaya konu olan dergiler herhangi bir ana derginin eki değildirler. Müstakil olarak yayınlanmaktadır. Türkiye Çocuk İhlas Holding bünyesinde çıkarılan bir yayındır. Gonca dergisi Işık Yayıncılık adı altında yayımlanmaktadır. TRT Çocuk ise adından da görüleceği üzere TRT kurumunun bir yayınıdır. Yine Diyanet Çocuk dergisi de Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde yayın hayatına devam etmektedir. Çocuk dergilerinin ortaya çıkışından itibaren temel bir sıkıntı olan devamlılık, bu dergiler için çok ciddi bir sorun olarak görölmektedir. Bu durumun sebebi olarak bu dergilerin arkasında olan güçlü kurumsal ve maddi destektir.

Edebi tür çeşitliliği bakımından ön plana çıkan dergi Gonca dergisidir. Bu dergide rastlanan türler şunlardır: Hikâye, masal, şiir, günlük, röportaj ve fıkra. TRT Çocuk dergisinde rastlanan türler şu şekildedir: Röportaj, masal, gezi yazısı, biyografi ve şiir. Diyanet Çocuk dergisinde yer alan türler ise, mektup, hikâye, günlük, masal, şiir ve fıkradır. Edebi tür açısından diğer dergilere kıyasla fakir kalan iki dergi Birdirbir ve Türkiye Çocuk dergileridir. Birdirbir’de şiir, hikâye ve günlük türüne ait metinlere rastlanmaktadır. Türkiye Çocuk dergisinde ise birbirini tekrar eden mizahi sayfaların çokluğu göze çarpmaktadır. Aynı şekilde reklam sayfaları da çoktur. Bu dergide çizginin metinlere açık bir üstünlüğü vardır.

Sonuç olarak Türkçe eğitimin temel alanlarından okuma, yazma, konuşma ve dinleme alanlarına ilişkin kazanımlara dergiler sayesinde ulaşmak mümkündür. Türkçe derslerinde okutulan ders kitaplarındaki metinlerin tekdüzeliği ve güncellikten uzak oluşu, çocuk okurların edebiyatı sevmelerinde istenilen verimi vermekten uzaktır. Türkiye’nin temel

sıkıntılılarından olan okur sayısının azlığı, küçük yaştaki okurların nitelikli metinlerle erken yaşlarda karşılaşmaları ve bu metinlerden edebi zevk geliştirmeleri yoluyla azaltılabilir. Bu da çocuk dergileri yoluyla gerçekleştirilebilir.

KAYNAKLAR

Aytaş, Gıyasettin (2006). Edebi Türlerden Yararlanma. *Milli Eğitim*, 169.

Balcı, Ahmet (2008). *Çocuklara Rehber Dergisi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Çeçen, M. A. ve Çiftçi, Ö. 2007. İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim*, 173.

Demiryürek, Gökçe (2007). Türkiye Çocuk, Diyanet Çocuk ve Ebe Sobe Çocuk Dergilerinin Yapısal Özellikler Bakımından Değerlendirilmesi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Enginün, İnci (1983). “Bir Çocuk Edebiyatçısı: Mehmed Şemsettin”. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: Dergah Yayınları.

Karasar, Niyazi (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Karataş (2004). *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Akçağ Yayınları

Kaya, Murat (2008). Bir Çocuk Dergisi Olarak Gonca. *Türk Halkları Edebiyatı (II) Beynelhalk Uşak Edebiyatı Kongresi, Bildiriler Kitabı 2. Cilt*.

Kırış, Fatma (2007). *Türkiye Çocuk ve Ebe Sobe Dergilerinin Edebiyat ve Eğitim Değerleri Açısından İncelenmesi*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kıymaz, Mustafa Said (2010). Milli Hafıza Açısından Kahramanlık Hikâyeleri: İleri Yavrutürk Dergisi Örneği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 103-117

Kıymaz, Mustafa Said (2012) Değer Kazandırma Açısından Biyografiler: İleri Yavrutürk Dergisi Örneği, *Türkçenin Eğitimi Öğretimi Üzerine Çalışmalar*, Ankara: Pegem Akademi.

Kür, İsmet (1991). *Türkiye’de Süreli Çocuk Yayınları*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi.

Okay, Cüneyd (1999). *Eski Harfli Çocuk Dergileri*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Şirin, Mustafa Ruhi (2007). *Masal Atlası*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Yardımcı, Mehmet, Hüseyin Tuncer (2000). *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*. Ürün Yayınları.

İNCELENEN ÇOCUK DERGİLERİ

Birdirbir: Sayı: 50, Ocak 2011.

Birdirbir: Sayı: 51, Şubat 2011.

Diyanet Çocuk Dergisi: Sayı: 366, Ocak 2011.

Diyanet Çocuk Dergisi: Sayı: 367, Şubat 2011.

Gonca: Sayı: 105, Ocak 2011.

Gonca: Sayı: 106, Şubat 2011.

Türkiye Çocuk: Sayı: 1008, Ocak 2011.

Türkiye Çocuk: Sayı: 1009, Şubat 2011.

TRT Çocuk Dergisi: Sayı: 4, Ocak 2011.

TRT Çocuk Dergisi: Sayı: 5, Şubat 2011.